

малкото може да е на 3 години, най-голямото – на 15. Масово, сяка къща къде не е минало. Наведнъж минава. Страшно, страшно! Изплаших се, направо ти казвам. Качват ги на големи коне. Накичени, нагласени. Ние ги посрещаме, дават дар хората и вече отиваме във всякоя къща поотделно. Отиваме да ги режат децата – от къща на къща. Е как се викаше, имаше турски моабет – алай. Оная е по-жална. И вече като завърши тая работа, почват хора. И песни най-различни. Като завърши това, хайде па ядене и пиене. После пак песни. Удрят турски песни там. Най-вече македонски и турски” [Д.К., с. 2-3].

Разложки зурнаджия твърди, че те, *турските цигани*, правят *сюнет* и си спомня, че неговият е правен, когато е бил петнадесетгодишен. Знае специална мелодия, но според него музиката на *сюнет* е “аларма, оти то като плаче детето да не се слуша” [М.К., с. 29].

Сватба

Интервютата с музиканти и наблюденията на терен дават информация за протичането на сватбата при българи мюсюлмани (*помаци*), турци, “турчеещи се” роми и роми ерлии (*турски цигани*). Сватбите при *помаците* се правели “зимно време”, а при турчеещите се роми от махалата в Гоце Делчев – през лятото [М.М., с. 48].

Интервюираните музиканти твърдят, че по поречието на р. Места са запазени старите традиции в сватбите на мюсюлманските общности и само гоцеделчевски зурнаджии от по-старото поколение могат да свирят според “почти всички стари мюсюлмански традиции” [Р., с. 7]. Български мюсюлмани (*помаци*) потвърждават това, като споделят, че до 70-те години на XX век (“смяната на имената”) *помашките сватби* се провеждат според класическия модел в местната традиция, “с шарените невести, накичени със станиола”. Промяната идва след 1972-1973 г., означена с появата на було при булката, нещо непознато до тогава сред *помаците* от района. Споменът за сватбената музика от времето на “шарените невести”, която е била различна от днешната, намира израз в твърдението, че само старите зурнаджии свирели според старите традиции: “Тия зурнаджии това им беше в кръвта. Той си е роден такъв. Докато сега зурнаджията интереса го кара да е всякакъв. Комерсиалното, а не онова дето му е на сърцето” [Ш., с. 7-8]. Видно е, че процесите в съвременната сватбена зурнаджийска музика могат да се прочетат знаково в следната схема:

Преди 70-те	шарени невести	стари имена	зурни: традиционна обредна музика
От 70-те до 90-те	булки с було	сменени имена	забранени зурни
След 90-те	булки с було	възстановени стари имена	нова комерсиална зурнаджийска музика

Гоцеделчевските зурнаджии твърдят, че както *сюнетите*, така и някогашните сватби са най-пищни при българите мюсюлмани (*помаци*) и при *турците* (турчеещи се роми) от района. Те продължават най-малко три дни. Празненствата започват в петък и завършват в понеделник.

В петък вечер е музикалното начало на сватбата. Тогава се къносва булката и зурнаджиите свирят *на къна*. Със свещи, забодени в тесто, тръгва шествие от къщата